लिपि सान सिमा

लिपि स्रोत पुस्तिका

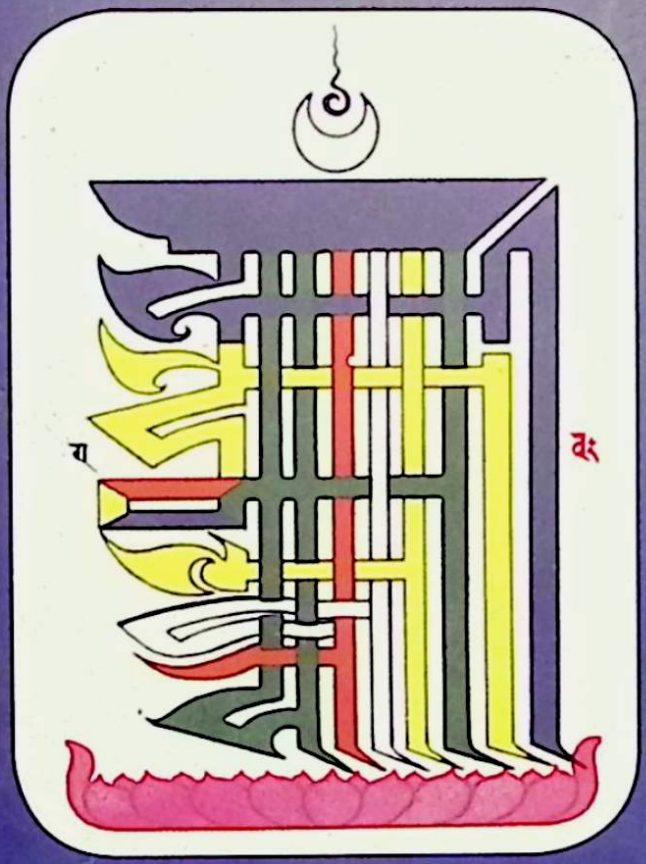

नेपाल सरकार
संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय
पुरातत्त्व विभाग
राष्ट्रिय अभिलेखालय
रामशाहपथ, काठमाडौं
फोन: ०१-४२००८४८, ४२००८४६, फ्याक्स: ०१-४२००८४५
Webstie: www.narchives.gov.np

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

लिपि स्रोत पुस्तिका

लिपिविद्

डा. दिनेशचन्द्र रेग्मी

फन्ट डिजाइनर

रविशन शाक्य

नेपाल सरकार

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

पुरातत्त्व विभाग

राष्ट्रिय अभिलेखालय

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोनः ०१-४२००८४८,४२००८४६

फ्याक्सः ०१-४२००८४५

Webstie: www.narchives.gov.np

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

प्रकाशक

नेपाल सरकार
संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय
पुरातत्त्व विभाग
राष्ट्रिय अभिलेखालय
रामशाहपथ, काठमाडौं
फोनः ०१-४२००८४८,४२००८४६
फ्याक्सः ०१-४२००८४५
Webstie: www.narchives.gov.np

प्रति : ५०० प्रति

मुद्रण : सम्मान प्रिन्टर्स, काठमाडौं

प्रकाशन मिति : २०७५

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

दुई शब्द

राष्ट्रिय अभिलेखालयमा नेपालको इतिहास र संस्कृतिको महत्वपूर्ण स्रोतको रूपमा रहेका अभिलेखात्मक सम्पदाहरू विभिन्न विषय र समयका ताडपत्र, भोजपत्र, नीलपत्र, नेपाली कागज, थ्यासफु आदि अनेकौं लिपि शैलीमा लेखिएका हस्तलिखित ग्रन्थहरू, लालमोहर, सन्धि सम्झौता, ऐतिहासिक चिठीपत्रहरू, स्याहामोहर, खड्गनिशाना, सनद, सवाल, सन्धिपत्र, इच्छापत्र, द्विछापे, रूक्का, इस्तिहार जस्ता ऐतिहासिक कागजपत्रहरू, प्राचीन तथा मध्यकालका शिलापत्रका प्रतिलिपिहरू, भूमिसम्बन्धी कागजपत्रहरू आदि संकलित छन् । देशको सामाजिक, राजनैतिक, धार्मिक, सांस्कृतिक लगायत कुनै पनि इतिहासको बारेमा अध्ययन अनुसन्धान गर्नको लागि यस्ता अभिलेखहरूको ठूलो महत्त्व रहेको पाइन्छ । इशापूर्व तेस्रो शताब्दी देखि २१ औं शताब्दीसम्म भएको लिपिको विकासक्रम तथा यी अभिलेखहरूमा लेखिएका विषयवस्तुहरूको अध्ययन अनुसन्धान गर्न तत्कालीन लिपिहरूमा सरोकार व्यक्तिहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्न सके यसबाट इतिहास सभ्यता तथा संस्कृतिको संरक्षण एवं सम्वर्द्धनको साथै सो सम्वन्धी नवीन तथ्यहरू उजागर गर्नमा समेत महत्त्वपूर्ण योगदान पुग्छ । यसै तथ्यलाई मनन गर्दै राष्ट्रिय अभिलेखालयले विभिन्न लिपिहरूको अध्ययन गरी क्रमशः प्रकाशन गर्ने लक्ष्य लिएको छ ।

प्रस्तुत पुस्तिकामा नेपालमा प्राप्त अभिलेख तथा अन्य दस्तावेजमा पाइएका ब्राह्मी, लिच्छवि, प्रचलित नेपाल, भुजिंम्वः, रञ्जना गरी पाँच प्रकारका लिपिका अक्षरहरू समावेश गरिएको छन् । त्यसैगरी यी सबै लिपिको उद्गम मानिने ब्राह्मी लिपिका अक्षरहरू र त्यसको विकासक्रमसहित प्रकाशन गरिएको छ । यो पुस्तिका अधिकांश व्यक्तिहरूको लिपिसम्बन्धी जिज्ञासा मेटाउन सफल हुनुका साथै प्राचीन तथा मध्यकालीन अभिलेख तथा दस्तावेजहरूको अध्ययन अनुसन्धान कार्यमा पनि सहयोगी हुने विश्वास लिइएको छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अन्त्यमा प्रस्तुत पुस्तिकामा भएका त्रुटिहरू औंल्याई यसमा सुधार गर्ने अवसर दिनुहुन सबैलाई अनुरोध गर्दछु । लिपिको अध्ययन गर्नेहरूको लागि उपयुक्त हुने किसिमले लिपितालिका तयार गर्ने लिपिविद् डा. दिनेशचन्द्र रेग्मी तथा फन्ट सर्जक र डिजाइन गर्ने रविशन शाक्य, यस कार्यमा संलग्न राष्ट्रिय अभिलेखालयका प्रमुख अभिलेख अधिकृत निरणकुमार राजवंशी, अनुसन्धान अधिकृत राजु रिमाल तथा सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

सौभाग्य प्रधानाङ्ग
प्रमुख
राष्ट्रिय अभिलेखालय

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ब्राह्मीलिपिको लक्षण

(Characteristics of Brāhmī)

अशोक ब्राह्मी

सम्राट् अशोकले (ईसापूर्व तेस्रो शताब्दी) भारतका अधिकांश भागमा र नेपालका लुम्बिनी र निग्लिहवामा ब्राह्मीमा अभिलेख लेखाए। दक्षिण एशियामा त्यसभन्दा पहिलेको लेखनको अस्तित्वको भौतिक प्रमाण पाइएको छैन। अशोकभन्दा पछिका केही बौद्ध र जैन ग्रन्थहरूमा उल्लिखित लिपिका नामहरूमध्ये अशोकले प्रयोगमा ल्याएको चाहीं लिपिलाई बम्भी (ब्राह्मी) नाम दिइएको छ। तर नेपालमा अशोकपछिका झण्डै सात सय वर्षसम्म लेखनको अभ्यासको निरन्तरताको प्रमाण पाइँदैन। यो देब्रेबाट दाहिने गतिमा लेखिन्छ।

यो अक्षरात्मक लेखन(syllabic writing) हो।

अशोक ब्राह्मीमा ६ स्वरः अ आ इ उ ए र ओ तथा ३३ व्यञ्जनः क ख ग घ, च छ ज झ ञ, ट ठ ड ढ ण, त थ द ध न, प फ ब भ म, य र ल व श ष स ह र ल्ड उच्चारण हुने अक्षरहरू छन्।

साना आकारका ट ठ थ ब बाहेक अरु सबै अक्षरहरू लाम्चा र भद्दा छन् र आरम्भिक प्रतीत हुन्छन्।

अशोक ब्राह्मीका अक्षरमा डिको हुँदैन।

दक्षिण एशियाका आञ्चलिक र प्रादेशिक लिपिहरूको विकास ब्राह्मीबाटै भएको हो।

मात्रा/स्वरयुक्त व्यञ्जन डिको रेखाको दाहिने, देब्रे तेर्सो रेखा, माथि ठाडो, र ढल्केका रेखा, व्यञ्जनमुनि ठाडो, र ढल्केका रेखाले आ इ ई उ ऊ ए ऐ र ओ मात्रा बनाइएका हुन्छन्।

आ ā: अधिकांश अक्षरको शीर्षभागमा दाहिनेतिर जाने छोटो तेर्सो रेखाः का, गा, पा आदि।
ज ठ थ ब र ख जस्ता व्यञ्जनको बीचबाट दाहिनेतिर जाने छोटो तेर्सो रेखाः जा, ठा, था, बा, खा।

इ i: माथिल्लो भागमा ऊर्ध्वरेखा हुने व्यञ्जनबाट दाहिनेतर्फ छोटो तेर्सो रेखा तानी त्यसको टुप्पोलाई सोझै माथि लग्नेः कि गि पि मि आदि।
ऊर्ध्वरेखा नहुने व्यञ्जनको माथि जाने छोटो रेखाः जा टा ठा था।

ई ī: यस्ता दुई छोटा ऊर्ध्व रेखाहरू दीर्घ ईका संकेत हुन्। की, गी, ठी, आदि।

उ u: ऊर्ध्व रेखामा नटुंगिएको व्यञ्जनको तल्लो भागबाट तल जाने छोटो सोझो धर्सो : खु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

घु छु जु टु ठु ढु णु थु नु पु फु बु मु यु लु वु षु सु हु

उ u: ऊर्ध्व रेखा वा ढल्केको रेखामा टुंगिने अक्षरको तल्लो भागबाट दायाँ जाने तेर्सो वा ढल्केको धर्सा: कु गु झु डु तु धु भु शु खु चु मा पनि ढल्केको रेखाको उकार पाइन्छ ।

ऊ ū: सबै किसिमका दोहरो धर्सा भएमा दीर्घ ऊ छ ।

ए e: व्यञ्जनको माथिबाट वा मध्यबाट देब्रे भागमा जाने छोटो तेर्सो रेखा तान्दा एकारको मात्रा बन्छ ।

ऐ ai: माथिबाट देब्रे तानिएको एकारको दोहरो रेखा ऐ हुनआउँछ ।

ओ o: ओमा दायाँतिर जाने आकारको तेर्सो रेखा र देब्रेतिर जाने एकारको तेर्सो रेखा सँगै हुन्छन् । अन्य मात्रा पाइँदैन । अशोकपछिको लेखोटमा औ पाइन्छ जसमा देवनागरीमा झैं आकारको मात्राका साथ दुइवटा एकारको मात्रा लागेका छन् ।

संयुक्ताक्षर

अशोक ब्राह्मीमा एक व्यञ्जनमाथि अर्को व्यञ्जन खप्टेर लेखिएको छ । व्याकरणको नियम अनुसार अन्तिम अक्षर पुरा लेखिएको हुनुपर्छ । किनभने यसैले स्वर बोकेको हुन्छ । अगाडिका अक्षरहरू हलन्त अर्थात् स्वररहित हुन्छन् । आरम्भिक ब्राह्मीमा पहिलो अक्षर त सावधानी पूर्वक लेखिएको छ, तर पछिका अक्षर धस्काएर लेखिएको छ । संयुक्ताक्षरमा व्याकरणको नियमको उल्लंघन गरेको देखिन्छ । कहिलेकाहीं त स्वयं अक्षरको क्रम नै मिलेको छैन । अशोकका अभिलेखमा दोस्रो अक्षरका रूपमा य, व र र जोडिएका संयुक्ताक्षर बढी पाइन्छन् ।

य : क्य-𑀓𑁆𑀬 ख्य-𑀔𑁆𑀬 ग्य-𑀕𑁆𑀬 च्य-𑀘𑁆𑀬 त्य-𑀢𑁆𑀬 न्य-𑀦𑁆𑀬 भ्य-𑀪𑁆𑀬 म्य-𑀫𑁆𑀬 व्य-𑀯𑁆𑀬 स्य-𑀲𑁆𑀬 ह्य-𑀳𑁆𑀬

व : त्व-𑀢𑁆𑀯 द्व-𑀤𑁆𑀯 र्व-𑀰 श्व-𑀰 ह्व-𑀳𑁆𑀯

र : क्र-𑀓𑁆𑀭 त्र-𑀢𑁆𑀭/𑀰 द्र-𑀤𑁆𑀭 प्र-𑀧𑁆𑀭 स्र-𑀲𑁆𑀭/र्स-𑀰

अन्य : स्प-𑀲𑁆𑀧 स्ट-𑀲𑁆𑀝/ट्स-𑀝𑁆𑀲 प्त-𑀧𑁆𑀢/त्प-𑀢𑁆𑀧

स्म-𑀲𑁆𑀫 ह्म-𑀳𑁆𑀫 म्ह-𑀫𑁆𑀳

अनुस्वार : हिद भगवं जातेति लुंमिनि गामे : 𑀳𑀺𑀤 𑀪𑀕𑀯𑀁 𑀚𑀸𑀢𑁂𑀢𑀺 𑀮𑀼𑀁𑀫𑀺𑀦𑀺 𑀕𑀸𑀫𑁂

ब्राह्मी लिपि मात्र होइन, लेखनपद्धति हो, जसका संयुक्ताक्षर र मात्राका नियम लिच्छवि, सबै शैलीका नेपाललिपि (नेवारी) र देवनागरी लिपिमा समेत लागु हुन्छ । सबै शैलीका नेपाललिपि हरूका डिको नबनाइने व्यञ्जनहरूमा वक्राकार एकारको मात्रा छ, जो एकमात्र अपवाद हो ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ब्राह्मीलिपि

(Brāhmī script)

		𑀅 a	𑀆 ā	𑀇 i	𑀈 ī	𑀉 u	𑀊 ū	𑀏 e	ai	𑀑 o	au
क	ka	𑀓	𑀓𑀸	𑀓𑀺	𑀓𑀻	𑀓𑀼	𑀓𑀽	𑀓𑁂	𑀓𑁃	𑀓𑁄	𑀓𑁅
ख	kha	𑀔	𑀔𑀸	𑀔𑀺		𑀔𑀼		𑀔𑁂		𑀔𑁄	
ग	ga	𑀕	𑀕𑀸	𑀕𑀺				𑀕𑁂		𑀕𑁄	
घ	gha	𑀖	𑀖𑀸					𑀖𑁂		𑀖𑁄	
च	ca	𑀘	𑀘𑀸	𑀘𑀺		𑀘𑀼-𑀘𑀽		𑀘𑁂		𑀘𑁄	
छ	cha	𑀙	𑀙𑀸	𑀙𑀺				𑀙𑁂		𑀙𑁄	𑀙𑁅
ज	ja	𑀚-𑀜	𑀚𑀸	𑀚𑀺	𑀚𑀻	𑀚𑀼-𑀚𑀽	𑀚𑀽	𑀚𑁂			
झ	jha	𑀛		𑀛𑀺-𑀛𑀻							
ञ	ña	𑀜	𑀜𑀸								𑀜𑁅
ट	ṭa	𑀝	𑀝𑀸	𑀝𑀺	𑀝𑀻			𑀝𑁂		𑀝𑁄	
ठ	ṭha	𑀞	𑀞𑀸	𑀞𑀺			𑀞𑀽				
ड	ḍa	𑀟	𑀟𑀸	𑀟𑀺		𑀟𑀼					
ढ	ḍha	𑀠		𑀠𑀺	𑀠𑀻						
ण	ṇa	𑀡	𑀡𑀸	𑀡𑀺				𑀡𑁂			
त	ta	𑀢	𑀢𑀸-𑀣𑀸	𑀢𑀺	𑀢𑀻	𑀢𑀼-𑀣𑀼	𑀢𑀽	𑀢𑁂		𑀢𑁄	

*अशोककालीन ब्राह्मीमा 'ङ' व्यञ्जन पाईंदैन । पछि 'ङ' संयुक्ताक्षरको रूपमा यस्तो पाइन्छः ६ (ङ्क)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थ	tha									
द	da									
ध	dha									
न	na									
प	pa									
फ	pha									
ब	ba									
भ	bha									
म	ma									
य	ya									
र	ra									
ल	la									
व	va									
श	śa									
ष	ṣa									
स	sa									
ह	ha									

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

लिच्छविलिपि

(Licchavi Script)

		अ a	आ ā	इ i	ī	उ u	ū	ṛ	ए e	ऐ ai	ओ o	au	aṃ
क	ka												
ख	kha												
ग	ga												
घ	gha												
ङ	ṅa												
च	ca												
छ	cha												
ज	ja												
झ	jha												
ञ	ña												
ट	ṭa												
ठ	ṭha												
ड	ḍa												
ढ	ḍha												
ण	ṇa												
त	ta												

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थ	tha												
द	da												
ध	dha												
न	na												
प	pa												
फ	pha												
ब	ba												
भ	bha												
म	ma												
य	ya												
र	ra												
ल	la												
व	va												
श	śa												
ष	ṣa												
स	sa												
ह	ha												

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

प्रचलित नेपालीलिपि

(Pracalita Nepal Scripta)

	अ a	आ ā	इ i	ई ī	उ u	ऊ ū	ऋ r̥	ॠ r̥̄	ए e	ऐ ai	ओ o	औ au	अं aṃ	अः aḥ
क ka	क	का	कि	की	कु	कू	कृ	कॄ	के	कै	को	कौ	कं	कः
ख kha	ख	खा	खि	खी	खु	खू	खृ	खॄ	खे	खै	खो	खौ	खं	खः
ग ga	ग	गा	गि	गी	गु	गू	गृ	गॄ	गे	गै	गो	गौ	गं	गः
घ gha	घ	घा	घि	घी	घु	घू	घृ	घॄ	घे	घै	घो	घौ	घं	घः
ङ ṅa	ङ	ङा	ङि	ङी	ङु	ङू	ङृ	ङॄ	ङे	ङै	ङो	ङौ	ङं	ङः
च ca	च	चा	चि	ची	चु	चू	चृ	चॄ	चे	चै	चो	चौ	चं	चः
छ cha	छ	छा	छि	छी	छु	छू	छृ	छॄ	छे	छै	छो	छौ	छं	छः
ज ja	ज	जा	जि	जी	जु	जू	जृ	जॄ	जे	जै	जो	जौ	जं	जः
झ jha	झ	झा	झि	झी	झु	झू	झृ	झॄ	झे	झै	झो	झौ	झं	झः

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब
ञा	टा	ठा	डा	ढा	णा	ता	था	दा	धा	ना	पा	फा	बा
ञि	टि	ठि	डि	ढि	णि	ति	थि	दि	धि	नि	पि	फि	बि
ञी	टी	ठी	डी	ढी	णी	ती	थी	दी	धी	नी	पी	फी	बी
ञु	टु	ठु	डु	ढु	णु	तु	थु	दु	धु	नु	पु	फु	बु
ञू	टू	ठू	डू	ढू	णू	तू	थू	दू	धू	नू	पू	फू	बू
ञृ	टृ	ठृ	डृ	ढृ	णृ	तृ	थृ	दृ	धृ	नृ	पृ	फृ	बृ
ञॄ	टॄ	ठॄ	डॄ	ढॄ	णॄ	तॄ	थॄ	दॄ	धॄ	नॄ	पॄ	फॄ	बॄ
ञॢ	टॢ	ठॢ	डॢ	ढॢ	णॢ	तॢ	थॢ	दॢ	धॢ	नॢ	पॢ	फॢ	बॢ
ञॣ	टॣ	ठॣ	डॣ	ढॣ	णॣ	तॣ	थॣ	दॣ	धॣ	नॣ	पॣ	फॣ	बॣ
ञे	टे	ठे	डे	ढे	णे	ते	थे	दे	धे	ने	पे	फे	बे
ञै	टै	ठै	डै	ढै	णै	तै	थै	दै	धै	नै	पै	फै	बै
ञो	टो	ठो	डो	ढो	णो	तो	थो	दो	धो	नो	पो	फो	बो
ञौ	टौ	ठौ	डौ	ढौ	णौ	तौ	थौ	दौ	धौ	नौ	पौ	फौ	बौ
ञं	टं	ठं	डं	ढं	णं	तं	थं	दं	धं	नं	पं	फं	बं
ञः	टः	ठः	डः	ढः	णः	तः	थः	दः	धः	नः	पः	फः	बः
ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब
ञ्	ट्	ठ्	ड्	ढ्	ण्	त्	थ्	द्	ध्	न्	प्	फ्	ब्
ञ्ञ	ट्ट	ठ्ठ	ड्ड	ढ्ढ	ण्ण	त्त	थ्थ	द्द	ध्ध	न्न	प्प	फ्फ	ब्ब
ञ्ञा	ट्टा	ठ्ठा	ड्डा	ढ्ढा	ण्णा	त्ता	थ्था	द्दा	ध्धा	न्ना	प्पा	फ्फा	ब्बा
ञ्ञि	ट्टि	ठ्ठि	ड्डि	ढ्ढि	ण्णि	त्ति	थ्थि	द्दि	ध्धि	न्नि	प्पि	फ्फि	ब्बि
ञ्ञी	ट्टी	ठ्ठी	ड्डी	ढ्ढी	ण्णी	त्ती	थ्थी	द्दी	ध्धी	न्नी	प्पी	फ्फी	ब्बी
ञ्ञु	ट्टु	ठ्ठु	ड्डु	ढ्ढु	ण्णु	त्तु	थ्थु	द्दु	ध्धु	न्नु	प्पु	फ्फु	ब्बु
ञ्ञू	ट्टू	ठ्ठू	ड्डू	ढ्ढू	ण्णू	त्तू	थ्थू	द्दू	ध्धू	न्नू	प्पू	फ्फू	ब्बू
ञ्ञृ	ट्टृ	ठ्ठृ	ड्डृ	ढ्ढृ	ण्णृ	त्तृ	थ्थृ	द्दृ	ध्धृ	न्नृ	प्पृ	फ्फृ	ब्बृ
ञ्ञॄ	ट्टॄ	ठ्ठॄ	ड्डॄ	ढ्ढॄ	ण्णॄ	त्तॄ	थ्थॄ	द्दॄ	ध्धॄ	न्नॄ	प्पॄ	फ्फॄ	ब्बॄ
ञ्ञॢ	ट्टॢ	ठ्ठॢ	ड्डॢ	ढ्ढॢ	ण्णॢ	त्तॢ	थ्थॢ	द्दॢ	ध्धॢ	न्नॢ	प्पॢ	फ्फॢ	ब्बॢ
ञ्ञॣ	ट्टॣ	ठ्ठॣ	ड्डॣ	ढ्ढॣ	ण्णॣ	त्तॣ	थ्थॣ	द्दॣ	ध्धॣ	न्नॣ	प्पॣ	फ्फॣ	ब्बॣ
ञ्ञे	ट्टे	ठ्ठे	ड्डे	ढ्ढे	ण्णे	त्ते	थ्थे	द्दे	ध्धे	न्ने	प्पे	फ्फे	ब्बे
ञ्ञै	ट्टै	ठ्ठै	ड्डै	ढ्ढै	ण्णै	त्तै	थ्थै	द्दै	ध्धै	न्नै	प्पै	फ्फै	ब्बै
ञ्ञो	ट्टो	ठ्ठो	ड्डो	ढ्ढो	ण्णो	त्तो	थ्थो	द्दो	ध्धो	न्नो	प्पो	फ्फो	ब्बो
ञ्ञौ	ट्टौ	ठ्ठौ	ड्डौ	ढ्ढौ	ण्णौ	त्तौ	थ्थौ	द्दौ	ध्धौ	न्नौ	प्पौ	फ्फौ	ब्बौ
ञ्ञं	ट्टं	ठ्ठं	ड्डं	ढ्ढं	ण्णं	त्तं	थ्थं	द्दं	ध्धं	न्नं	प्पं	फ्फं	ब्बं
ञ्ञः	ट्टः	ठ्ठः	ड्डः	ढ्ढः	ण्णः	त्तः	थ्थः	द्दः	ध्धः	न्नः	प्पः	फ्फः	ब्बः
ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब

भ	bha	दा	दि	दी	दु	दू	दृ	दॄ	दॢ	दॣ	दे	दै	दो	दौ	दं	दः
म	ma	मा	मि	मी	मु	मू	मृ	मॄ	मॢ	मॣ	मे	मै	मो	मौ	मं	मः
य	ya	या	यि	यी	यु	यू	यृ	यॄ	यॢ	यॣ	ये	यै	यो	यौ	यं	यः
र	ra	रा	रि	री	रु	रू	रृ	रॄ	रॢ	रॣ	रे	रै	रो	रौ	रं	रः
ल	la	ला	लि	ली	लु	लू	लृ	लॄ	लॢ	लॣ	ले	लै	लो	लौ	लं	लः
व	va	वा	वि	वी	वु	वू	वृ	वॄ	वॢ	वॣ	वे	वै	वो	वौ	वं	वः
श	śa	शा	शि	शी	शु	शू	शृ	शॄ	शॢ	शॣ	शे	शै	शो	शौ	शं	शः
ष	ṣa	षा	षि	षी	षु	षू	षृ	षॄ	षॢ	षॣ	षे	षै	षो	षौ	षं	षः
स	sa	सा	सि	सी	सु	सू	सृ	सॄ	सॢ	सॣ	से	सै	सो	सौ	सं	सः
ह	ha	हा	हि	ही	हु	हू	हृ	हॄ	हॢ	हॣ	हे	है	हो	हौ	हं	हः
क्ष	kṣa	क्षा	क्षि	क्षी	क्षु	क्षू	क्षृ	क्षॄ	क्षॢ	क्षॣ	क्षे	क्षै	क्षो	क्षौ	क्षं	क्षः
त्र	tra	त्रा	त्रि	त्री	त्रु	त्रू	त्रृ	त्रॄ	त्रॢ	त्रॣ	त्रे	त्रै	त्रो	त्रौ	त्रं	त्रः
ज्ञ	jña	ज्ञा	ज्ञि	ज्ञी	ज्ञु	ज्ञू	ज्ञृ	ज्ञॄ	ज्ञॢ	ज्ञॣ	ज्ञे	ज्ञै	ज्ञो	ज्ञौ	ज्ञं	ज्ञः

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

भुजिंमः लिपि
(Bhujimoḥ Script)

	a	ā	i	ī	u	ū	r̥	r̥̄	e	ai	o	au	aṃ	aḥ
ka														
kha														
ga														
gha														
ṅa														
ca														
cha														
ja														
jha														

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ

ba	bha	ma	ya	ra	la	va	śa	ṣa	sa	ha	kṣa	tra	jña

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

रञ्जनालिपि
(Rañjanā Script)

	ka	kha	ga	gha	ṅa	ca	cha	ja	jha
a									
ā									
i									
u									
ū									
ṛ									
ṝ									
e									
ai									
o									
au									
aṃ									
aḥ									

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब
ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब

𑐪 bha	𑐫 ma	𑐬 ya	𑐭 ra	𑐮 la	𑐯 va	𑐰 śa	𑐱 ṣa	𑐲 sa	𑐳 ha	𑐴 kṣa	𑐵 tra	𑐶 jña
𑐪	𑐫	𑐬	𑐭	𑐮	𑐯	𑐰	𑐱	𑐲	𑐳	𑐴	𑐵	𑐶
𑐪𑐵	𑐫𑐵	𑐬𑐵	𑐭𑐵	𑐮𑐵	𑐯𑐵	𑐰𑐵	𑐱𑐵	𑐲𑐵	𑐳𑐵	𑐴𑐵	𑐵𑐵	𑐶𑐵
𑐪𑐶	𑐫𑐶	𑐬𑐶	𑐭𑐶	𑐮𑐶	𑐯𑐶	𑐰𑐶	𑐱𑐶	𑐲𑐶	𑐳𑐶	𑐴𑐶	𑐵𑐶	𑐶𑐶
𑐪𑐷	𑐫𑐷	𑐬𑐷	𑐭𑐷	𑐮𑐷	𑐯𑐷	𑐰𑐷	𑐱𑐷	𑐲𑐷	𑐳𑐷	𑐴𑐷	𑐵𑐷	𑐶𑐷
𑐪𑐸	𑐫𑐸	𑐬𑐸	𑐭𑐸	𑐮𑐸	𑐯𑐸	𑐰𑐸	𑐱𑐸	𑐲𑐸	𑐳𑐸	𑐴𑐸	𑐵𑐸	𑐶𑐸
𑐪𑐹	𑐫𑐹	𑐬𑐹	𑐭𑐹	𑐮𑐹	𑐯𑐹	𑐰𑐹	𑐱𑐹	𑐲𑐹	𑐳𑐹	𑐴𑐹	𑐵𑐹	𑐶𑐹
𑐪𑐺	𑐫𑐺	𑐬𑐺	𑐭𑐺	𑐮𑐺	𑐯𑐺	𑐰𑐺	𑐱𑐺	𑐲𑐺	𑐳𑐺	𑐴𑐺	𑐵𑐺	𑐶𑐺
𑐪𑐻	𑐫𑐻	𑐬𑐻	𑐭𑐻	𑐮𑐻	𑐯𑐻	𑐰𑐻	𑐱𑐻	𑐲𑐻	𑐳𑐻	𑐴𑐻	𑐵𑐻	𑐶𑐻
𑐪𑐼	𑐫𑐼	𑐬𑐼	𑐭𑐼	𑐮𑐼	𑐯𑐼	𑐰𑐼	𑐱𑐼	𑐲𑐼	𑐳𑐼	𑐴𑐼	𑐵𑐼	𑐶𑐼
𑐪𑐽	𑐫𑐽	𑐬𑐽	𑐭𑐽	𑐮𑐽	𑐯𑐽	𑐰𑐽	𑐱𑐽	𑐲𑐽	𑐳𑐽	𑐴𑐽	𑐵𑐽	𑐶𑐽
𑐪𑐾	𑐫𑐾	𑐬𑐾	𑐭𑐾	𑐮𑐾	𑐯𑐾	𑐰𑐾	𑐱𑐾	𑐲𑐾	𑐳𑐾	𑐴𑐾	𑐵𑐾	𑐶𑐾
𑐪𑐿	𑐫𑐿	𑐬𑐿	𑐭𑐿	𑐮𑐿	𑐯𑐿	𑐰𑐿	𑐱𑐿	𑐲𑐿	𑐳𑐿	𑐴𑐿	𑐵𑐿	𑐶𑐿
𑐪𑑀	𑐫𑑀	𑐬𑑀	𑐭𑑀	𑐮𑑀	𑐯𑑀	𑐰𑑀	𑐱𑑀	𑐲𑑀	𑐳𑑀	𑐴𑑀	𑐵𑑀	𑐶𑑀

(सबै नेवारी लिपिमा डिको नभएका व्यञ्जनहरुमा एकारको मात्रा दृष्टव्य छ ।)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अशोकस्तम्भमा ब्राह्मी लिपिमा लेखिएका अक्षरहरू

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

लिच्छवी लिपिमा लेखिएको ताडपत्र

रञ्जना लिपिमा लेखिएको ताडपत्र

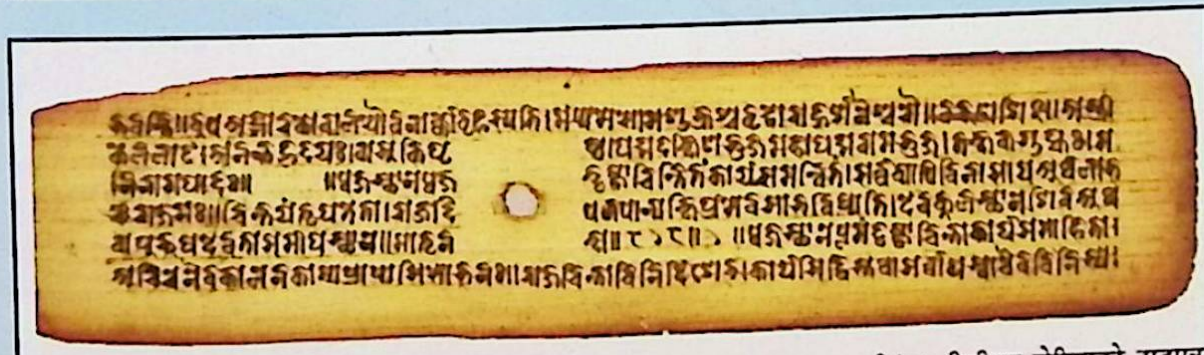

भुजिम्वः लिपिमा लेखिएको ताडपत्र

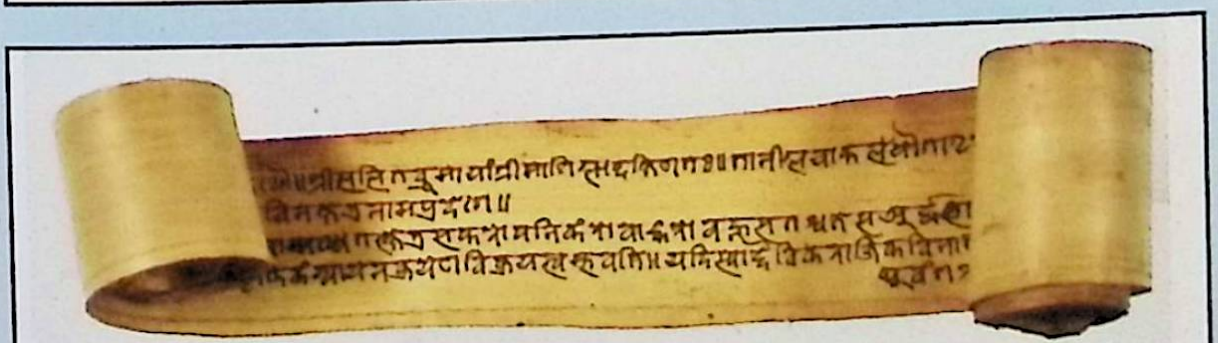

प्रचलित नेपाललिपिमा लेखिएको ताडपत्र

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

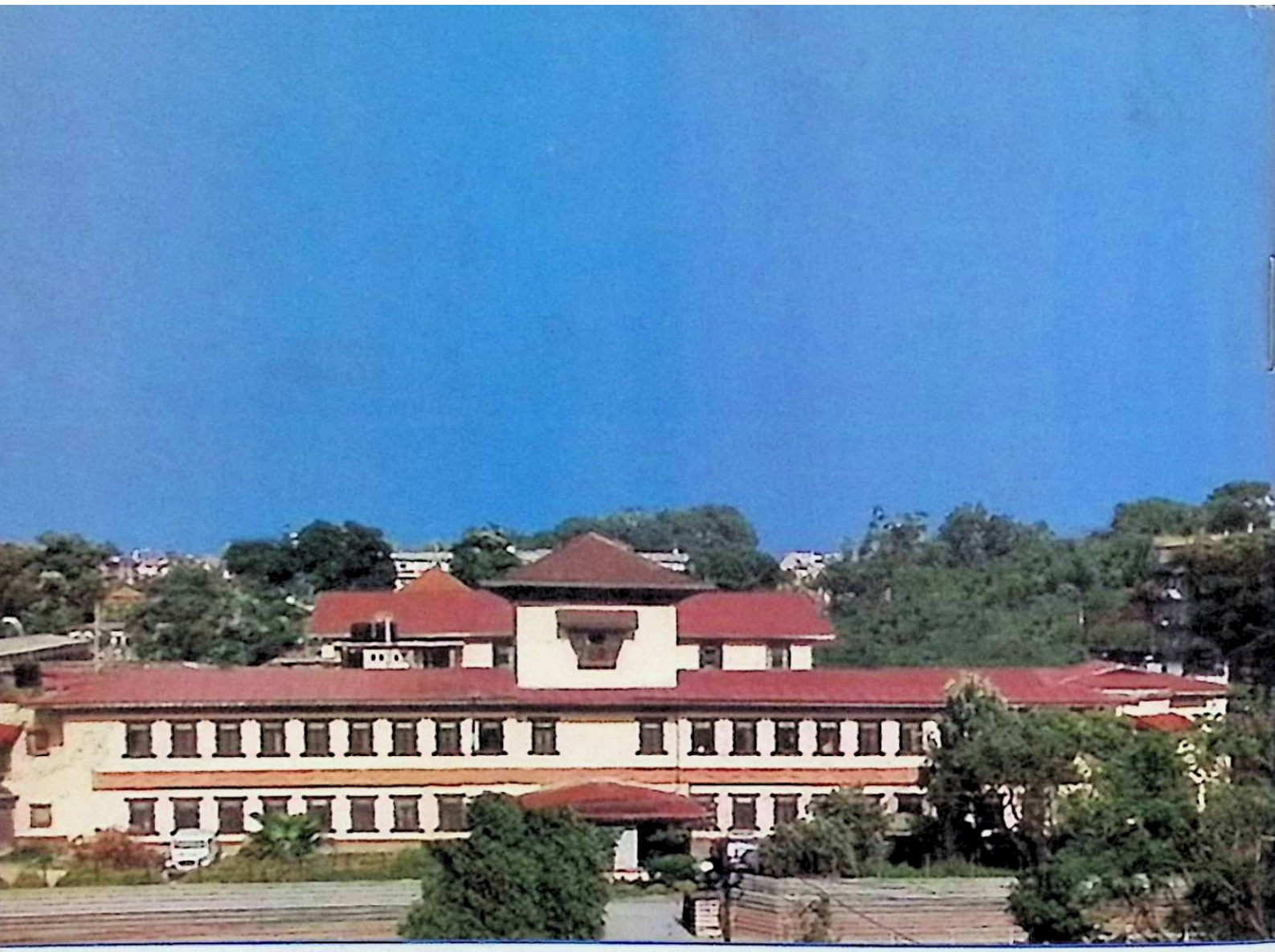

नेपाल सरकार

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

पुरातत्त्व विभाग

राष्ट्रिय अभिलेखालय

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन: ०१-४२००८४८, ४२००८४६, फ्याक्स: ०१-४२००८४५

Webstie: www.narchives.gov.np

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection